

## บทที่ 5

### บทสรุปและข้อเสนอแนะ

#### 5.1 บทสรุป

กระบวนการยุติธรรมทางอาญานับว่ามีความสำคัญอย่างยิ่งในการที่จะอำนวยความยุติธรรมให้แก่ประชาชนและสังคมและเสริมสร้างความสงบเรียบร้อยให้กับสังคมภายในกรอบของกฎหมาย จึงจำเป็นที่ต้องใช้กระบวนการยุติธรรมทางอาญาให้มีความเหมาะสมกับบริบทของสังคมและให้เกิดความยุติธรรมที่ไม่เลือกปฏิบัติว่าบุคคลผู้นั้นจะอยู่ในฐานะเช่นไร

กระบวนการในการค้นหาความจริงในคดีอาญานั้นมีอยู่ 2 ระบบคือระบบกล่าวหาและระบบไต่สวนซึ่งประเทศในกลุ่มคอมมอนลอว์จะใช้ระบบกล่าวหาและประเทศที่อยู่ในกลุ่มประเทศซีวิลลอว์จะใช้ระบบไต่สวนการดำเนินกระบวนการพิจารณาของระบบกล่าวหาจะเน้นไปที่เรื่องของความเท่าเทียมกันระหว่างคู่ความซึ่งศาลจะต้องวางตัวเป็นกลางอย่างเคร่งครัดและมีบทบาทในการค้นหาความจริงในคดีน้อยมากเนื่องจากเป็นหน้าที่ของโจทก์ในการแสวงหาพยานหลักฐานมาเพื่อพิสูจน์ความผิดของจำเลยและศาลก็จะพิพากษาคดีไปตามน้ำหนักของพยานหลักฐาน

ในส่วนของระบบไต่สวนจะมุ่งเน้นไปที่การค้นหาความจริงเป็นสำคัญโดยมีกระบวนการที่ยืดหยุ่นกว่าระบบกล่าวหาโดยให้ศาลได้มีบทบาทสำคัญในการค้นหาความจริงในคดีเพื่อให้ความเป็นธรรมแก่ผู้ต้องหาหรือจำเลยซึ่งหากพิจารณาตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาของประเทศไทยเกี่ยวกับเรื่องของการไต่สวนมูลฟ้องเห็นได้ว่าการดำเนินคดีอาญาในชั้นไต่สวนมูลฟ้องของประเทศไทยนั้นใช้ระบบกล่าวหาเป็นหลักในการค้นหาความจริงซึ่งหลักเกณฑ์ในระบบกล่าวหาที่จำเลยจะได้รับการสันนิษฐานไว้ก่อนว่าเป็นผู้บริสุทธิ์และโจทก์มีหน้าที่นำสืบพยานหลักฐานต่อศาลเพื่อพิสูจน์ให้เห็นความผิดของจำเลย ซึ่งการไต่สวนมูลฟ้องคือกระบวนการไต่สวนของศาลในการค้นหาความจริงและถ่วงดุลคดีในเบื้องต้นที่โจทก์ฟ้องจำเลยว่ามีมูลเพียงพอที่จะรับคดีไว้พิจารณาหรือไม่

จากการศึกษาพบว่ากระบวนการไต่สวนมูลฟ้องเป็นกระบวนการที่ถือว่าเป็นการตรวจสอบถ่วงดุลคดีที่จะเข้าสู่กระบวนการพิจารณาของศาลโดยมีวัตถุประสงค์ที่สำคัญคือเพื่อคุ้มครองประชาชนมิให้ถูกฟ้องโดยไม่มีพยานหลักฐานที่เพียงพออันจะพิสูจน์ความผิดของประชาชนที่ถูกกล่าวหาหรือจำเลยได้โดยหากจะมีการคุ้มครองสิทธิเสรีภาพของประชาชนอย่างแท้จริงผู้พิพากษา

หรือศาลที่ทำการไต่สวนมูลฟ้องควรไต่สวนด้วยความรอบคอบซึ่งนำนักพยานหลักฐานตามสมควรเพื่อให้เพียงพอกับการที่ศาลจะสั่งประทับฟ้อง โดยเห็นว่าคดีมีมูลเพียงพอแก่การพิสูจน์ความผิดของจำเลย และหากศาลมีอำนาจในการเรียกพยานหลักฐานเพิ่มเติมมาพิเคราะห์ประกอบการพิจารณาสั่งประทับฟ้องได้เองแล้วประทับฟ้องไว้ให้คดีเข้าสู่กระบวนการพิจารณาต่อไปจะเป็นประโยชน์แก่ผู้ถูกฟ้อง ผู้ถูกกล่าวหาหรือจำเลยในคดีอาญาเป็นอย่างมาก

ในช่วงที่ประเทศไทย มีการกำหนดให้ศาลแขวงดำเนินการไต่สวนมูลฟ้องตามพระราชบัญญัติจัดตั้งศาลแขวง พ.ศ. 2499 นั้น ได้ใช้รูปแบบการไต่สวนมูลฟ้องของศาลในประเทศฝรั่งเศสและศาล Magistrate ในประเทศอังกฤษซึ่งทั้ง 2 ประเทศก็ยังใช้รูปแบบการไต่สวนมูลฟ้องเช่นเดิมอยู่ ในขณะที่ประเทศไทยได้มีการยกเลิกรูปแบบการไต่สวนมูลฟ้องดังกล่าวเมื่อปี พ.ศ. 2503 ซึ่งหากประเทศไทยยังคงรูปแบบการไต่สวนมูลฟ้องโดยศาลแขวงไว้และนำมาใช้ในคดีที่พนักงานอัยการเป็นโจทก์ในปัจจุบันอาจทำให้การไต่สวนมูลฟ้องมีมาตรฐานและเป็นการพิจารณากลับกรองคดีก่อนการประทับฟ้องได้อย่างมีประสิทธิภาพมากกว่า รวมทั้งอาจทำให้การดำเนินการในกระบวนการยุติธรรมทางอาญามีความสอดคล้องกันและเป็นไปในทิศทางเดียวกันตามที่รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทยกำหนดไว้ด้วย

ในระบบการไต่สวนมูลฟ้องของประเทศไทยตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญานั้นมีลักษณะของการดำเนินการเพียงฝ่ายเดียวที่กฎหมายเปิดโอกาสให้โจทก์มีการกล่าวหาแล้วก็ให้ศาลเป็นผู้ทำการไต่สวน โดยที่จำเลยไม่สามารถเสนอพยานหลักฐานในการค้นหาความจริงในชั้นไต่สวนมูลฟ้องเพื่อพิสูจน์ความผิดของจำเลยได้อันไม่เป็นไปตาม“หลักฟังความทุกฝ่าย”ที่จำเลยควรได้รับการประกันสิทธิที่จะมีโอกาสต่อสู้คดีได้อย่างเต็มที่ โดยประเทศไทยนั้นมีการดำเนินการโดยใช้หลักกล่าวหาเป็นการดำเนินการที่ผลกระทบนำหน้าในการพิสูจน์ความจริงให้ตกอยู่แก่ฝ่ายโจทก์มากจนเกินไปซึ่งถือว่าผู้ต้องหาหรือจำเลยถูกจำกัดสิทธิในการดำเนินคดีอาญาในชั้นไต่สวนมูลฟ้องนี้จะเห็นได้ว่าเมื่อพนักงานอัยการได้รับสำนวนการสอบสวนจากพนักงานสอบสวนมาแล้วหากพนักงานอัยการเห็นควรที่จะดำเนินคดีก็จะนำคดีขึ้นฟ้องร้องต่อศาลโดยมีการสั่งคำฟ้องคดี

อย่างไรก็ตามในคดีที่พนักงานอัยการเป็นโจทก์ฟ้องศาลจะใช้ดุลพินิจไม่ทำการไต่สวนมูลฟ้องและสั่งประทับรับฟ้องคดีไว้พิจารณาโดยไม่ได้มีการไต่สวนมูลฟ้องก่อนซึ่งจากกรณีดังกล่าวมีคดีเป็นจำนวนมากที่ศาลมีพิพากษายกฟ้องในชั้นพิจารณาเนื่องจากพยานหลักฐานที่ได้จากการรวบรวมของพนักงานสอบสวนและพนักงานอัยการสั่งฟ้องยังไม่เพียงพอที่จะพิสูจน์ให้เห็นได้ว่าจำเลยเป็นผู้กระทำความผิดและเพื่อเป็นการคุ้มครองและเป็นหลักประกันสิทธิเสรีภาพผู้ต้องหาหรือจำเลยในคดีพนักงานอัยการเป็นโจทก์จึงควรทำการศึกษาถึงการบัญญัติกฎหมายให้มีกระบวนการไต่สวนมูลฟ้องทุกคดีเช่นเดียวกับการไต่สวนมูลฟ้องในคดีที่ราษฎรเป็นโจทก์ก่อนที่ศาลจะมีคำสั่ง

ประทับฟ้องคดีไว้พิจารณาในการศึกษานี้ได้ทำการศึกษาดังกระบวนการไต่สวนมูลฟ้องในคดีพนักงานอัยการเป็นโจทก์ทั้งของไทยและต่างประเทศเห็นได้ว่าหลักเกณฑ์และวิธีการในการดำเนินกระบวนการพิจารณาในชั้นไต่สวนมูลฟ้องของประเทศไทยยังไม่เป็นการคุ้มครองสิทธิของผู้ถูกกล่าวหาหรือจำเลยอย่างมีประสิทธิภาพเท่าที่ควรอันเป็นปัญหาที่ผู้ศึกษาได้ทำการศึกษาในครั้งนี้รวมทั้งได้เสนอแนะแนวทางในการแก้ไขปัญหาเพื่อให้กระบวนการยุติธรรมของไทยมีประสิทธิภาพและคุ้มครองสิทธิเสรีภาพของบุคคลได้อย่างแท้จริงการไต่สวนมูลฟ้องเป็นการดำเนินคดีในชั้นประทับฟ้องซึ่งถือเป็นหลักประกันสิทธิเสรีภาพของผู้ต้องหาหรือจำเลยในที่ถูกฟ้องต่อศาลและเป็นการถ่วงดุลคดีที่เข้าสู่กระบวนการพิจารณาของศาลด้วยโดยศาลจะต้องทำการตรวจสอบข้อเท็จจริงในทุกแง่มุมทั้งในส่วนของปัญหาข้อกฎหมายและปัญหาข้อเท็จจริงและควรเปิดโอกาสให้ศาลได้มีการถ่วงดุลคดีอย่างจริงจัง เพื่อเป็นไปตามหลักการตรวจสอบ Due Process of Law เป็นหลักสร้างขึ้นมาเพื่อทำการตรวจสอบการกระทำของเจ้าหน้าที่ของรัฐซึ่งจะต้องชอบด้วยกฎหมายคือชอบด้วยรัฐธรรมนูญและกฎหมายที่เกี่ยวข้องด้วยโดยจะเน้นไปที่กระบวนการใช้อำนาจของเจ้าหน้าที่รัฐว่าได้กระทำการตามกระบวนการที่กฎหมายบัญญัติให้กระทำหรือไม่

นอกจากนั้นการจะทำความจริงให้ปรากฏและเพื่อคุ้มครองสิทธิของจำเลยในชั้นไต่สวนมูลฟ้องได้นั้นผู้ถูกกล่าวหาหรือจำเลยต้องมีนายความเข้ามาให้การช่วยเหลือในการถามค้านให้คำแนะนำและดำเนินการอันเกี่ยวกับคดีรวมทั้งที่เกี่ยวกับพยานหลักฐานทุกชนิดในคดีด้วยนอกจากนี้ตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาของไทยให้ศาลสามารถนำเอาคำเบิกความหรือคำให้การในชั้นไต่สวนของผู้ต้องหาหรือจำเลยมารับฟังประกอบการพิจารณาลงโทษจำเลยได้ ยกตัวอย่างเช่นคำพยานในชั้นไต่สวนมูลฟ้องคู่ความอ้างเป็นพยานหลักฐานในชั้นพิจารณาได้หรือศาลมีอำนาจนำเอาข้อเท็จจริงในชั้นไต่สวนมูลฟ้องมา วินิจฉัย ยกฟ้อง โจทก์ได้การที่ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาไม่ได้บัญญัติให้รัฐจัดหาทนายความให้ผู้ต้องหาหรือจำเลยในชั้นไต่สวนมูลฟ้องนี้ทำให้ผู้ต้องหาหรือจำเลย ต้องขวนขวายในการจัดหาทนายความมาแก้ต่างหรือถามค้าน โดยการว่าจ้างทนายความมาเองต้องเสียเงินในการต่อสู้คดี เพื่อให้ได้รับความยุติธรรมถือได้ว่าไม่เป็นไปตามหลักสิทธิของผู้ต้องหาและจำเลยที่จะมีทนายความในคดีอาญา Right to counsel และได้รับความช่วยเหลือจากทนายความนั้นถือเป็นสิ่งที่จะขาดเสียมิได้สำหรับสิทธิที่จะต่อสู้คดีของผู้ต้องหาหรือจำเลยและถือเป็นรากฐานของระบบงานยุติธรรมทางอาญาโดยหากปราศจากสิทธิ

<sup>1</sup> คำพิพากษาศาลฎีกาที่ 644/2536. (ออนไลน์). เข้าถึงได้จาก: <http://www.deka2007.supremecourt.or.th>. [2559, 24 กุมภาพันธ์]

ดังกล่าวเสียแล้วความยุติธรรมธรรมจะเกิดขึ้นมิได้เลยทั้งยังสอดคล้องกับรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทยที่มีบทบัญญัติรับรองสิทธิขั้นพื้นฐานของผู้ต้องหาและจำเลยในคดีอาญาไว้ด้วย

## 5.2 ข้อเสนอแนะ

จากการศึกษาถึงสภาพปัญหาที่เกิดขึ้นในกระบวนการยุติธรรมของประเทศไทยในชั้นไต่สวนมูลฟ้อง และจากการศึกษารูปแบบการไต่สวนมูลฟ้องของประเทศไทยและต่างประเทศจะเห็นว่า กระบวนการยุติธรรมทางอาญาของไทยยังไม่เป็นไปตามเจตนารมณ์ของกฎหมายในอันที่มุ่งคุ้มครองผู้ถูกกล่าวหาหรือหรือจำเลยไม่ให้เข้าสู่กระบวนการพิจารณาของศาลโดยไม่จำเป็นเท่าที่ควรจึงมีข้อเสนอแนะในการแก้ไขปัญหาดังต่อไปนี้

### 1. กำหนดให้มีการไต่สวนมูลฟ้องในกรณีที่พนักงานอัยการเป็นโจทก์

ปัจจุบันประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 162 บัญญัติว่า“ถ้าฟ้องถูกต้องตามกฎหมายแล้วให้ศาลจัดการส่งต่อไปนี้

(1) ในคดีราษฎรเป็นโจทก์ ให้ไต่สวนมูลฟ้องแต่ถ้าคดีนั้นพนักงานอัยการได้ฟ้องจำเลยโดยข้อหาอย่างเดียวกันด้วยแล้วให้จัดการตามอนุมาตรา (2)

(2) ในคดีพนักงานอัยการเป็นโจทก์ไม่จำเป็นต้องไต่สวนมูลฟ้องแต่ถ้าเห็นสมควรจะสั่งให้ไต่สวนมูลฟ้องก่อนก็ได้”

จากบทบัญญัติดังกล่าวเป็นดุลพินิจของศาลที่จะสั่งให้ไต่สวนมูลฟ้องก่อนหรือไม่ก็ได้ ซึ่งในทางปฏิบัติศาลจะไม่ค่อยทำการไต่สวนมูลฟ้องในคดีที่พนักงานอัยการเป็นโจทก์แต่อย่างใด เพื่อแก้ไขปัญหานี้จึงควรมีบทบัญญัติให้ศาลต้องทำการไต่สวนมูลฟ้องในคดีที่พนักงานอัยการเป็นโจทก์ทุกคดี เช่นเดียวกับคดีที่ราษฎรเป็นโจทก์โดยการแก้ไขเพิ่มเติมประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 162 (2) ที่ให้ศาลมีดุลพินิจให้มีการไต่สวนมูลฟ้องในคดีที่พนักงานอัยการเป็นโจทก์หรือไม่ก็ได้เป็น“ให้ศาลไต่สวนมูลฟ้องคดีที่พนักงานอัยการเป็นโจทก์ก่อนที่จะประทับฟ้อง”

2. จัดให้มีทนายความเพื่อให้ความช่วยเหลือจำเลยในชั้นไต่สวนมูลฟ้อง โดยการแก้ไขเพิ่มเติมบทบัญญัติกฎหมายในส่วนการไต่สวนมูลฟ้องในคดีที่พนักงานอัยการเป็นโจทก์ในลักษณะเดียวกับประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 173 โดยการแก้ไขเพิ่มเติมประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 165 วรรค 2 ว่า“ในคดีที่มีอัตราโทษจำคุกอย่างสูงตั้งแต่ 10 ปีขึ้นไปและในคดีที่จำเลยมีอายุไม่เกิน 18 ปีในวันที่ถูกฟ้องต่อศาล ก่อนเริ่มการพิจารณาให้ศาลถาม

จำเลยก่อนว่า มีทนายความหรือไม่ถ้าไม่มีและจำเลยก็ให้ศาลตั้งให้” หรือแก้ไขเพิ่มเติมประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญามาตรา 165 วรรค 2 ว่า“ให้นำบทบัญญัติในมาตรา 173 มาใช้โดยอนุโลม”